

Muzejní akademie I

Textové podklady k tematickému bloku 2 – Minulost kraje a předků pro 4. ročník

Téma č. 3 Projektový den – Vítejte v muzeu!

I. Textové podklady pro animace

Animace 1. Západočeské muzeum v Plzni

Západočeské muzeum v Plzni patří k předním muzejním institucím v České republice s více než dvěma miliony sbírkových předmětů ze všech oblastí vývoje přírody a společnosti.

V Západočeském muzeu v Plzni jsou zastoupeny sbírky, které patří k světovému kulturnímu bohatství.

Animace 2. Plzeňský znak

Příběh znaku města

Plzeňský městský znak prošel ve své historii řadou vývojových změn, kdy byl postupně rozmnožován o další heraldické figury. Nejstarší verzí byl červený štít se stříbrnou chrticí ve skoku, se zdviženým ocasem a zlatým obojkem. Tuto podobu měl znak před rokem 1433. K rozšíření původního erbu došlo v období husitství, kdy si Plzeňští pravděpodobně svévolně vložili do erbu zlatého dvouhrbého velblouda jako připomínku toho, že stateční obránci města v době husitských válek svým neohroženým výpadem ukořistili velblouda, kterého měli ve svém táboře město obléhající husité. Původní barva pole nebyla ovšem zelená, ale modrá (k záměně došlo v roce 1578 v papežské kanceláři při dalším polepšování znaku). Podle tradice bylo znamení velblouda darováno Plzeňským císařem Zikmundem Lucemburským, bezpečné doklady pro to ale chybějí. Následně si Plzeňané opět svévolně doplnili erb postavou anděla-štítonoše.

K další změně erbu došlo za vlády Jiřího z Poděbrad. Za věrnost Římu obohatil papež Pavel II. Plzeňským jejich znak, když 5. června 1466 vydal bulu, jíž přidával k oběma starším polím plzeňského erbu dvě nová a zároveň povoloval městu pečeti červeným voskem (Archiv města Plzně, Sbírká listin, i. č. 20, sign. I 182). Od té doby tvořil plzeňský erb čtvercový štít s kusy, které symbolizovaly papežskou stolicí a poměr Čech k římské říši. V prvním stříbrném poli jsou dva svázané, vzhůru postavené, od sebe odvrácené zlaté klíče. Ve druhém zlatém poli je vpravo hledící zbrojnoš s připásaným mečem, který podpírá pravici pravou polovinu černého orla s roztaženým křídlem a s vyplazeným jazykem.

Ve druhé polovině 15. století si Plzeňští opět rozmnožili erb, tentokrát o srdeční štítek, do něhož vložili složitý obraz pečeti z doby založení města. Srdeční štítek byl červený a v něm stříbrná hradba s cimbuřím o pěti stínkách mezi dvěma stříbrnými věžemi. Dole měly otevřenou branku a nad ní vysoké okno. Uprostřed hradby byla otevřená gotická brána, ve které stál vlevo hledící král v plášti. Měl na hlavě helm s klenotem složeného orlího křídla, v pravici držel o rameno opřený obnažený meč a levicí si kryl prsa trojhranným štítem, v němž byl v červeném poli stříbrný dvouocasý lev. Nad cimbuřím hradby vyrůstala stříbrná postava prostovlasé dívky, která držela v každé ruce prapor obrácený žerdí ven. V pravici měla prapor s českým dvouocasým lvem a v levici držela prapor s moravskou orlicí.

Konečnou podobu dostal plzeňský městský znak vydáním breve papeže Řehoře XIII. v Římě 1. prosince 1578 (Archiv města Plzně, Sbírká listin i. č. 47, sign. I 359). V Plzni se udála protireformace o polovinu století dříve než v jiných královských městech. Na důkaz vítězství katolictví přidal papež Řehoř XIII. Plzeňským nad dosavadní štít znaku vysoký zlatý kříž vztyčený na zeleném trojvrší. V trojvrší bylo zlatými majuskulními písmeny napsáno „IN HOC SIGNO VINCES“ (V tomto znamení zvítězíš).

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Papežské breve přinášelo pod textem barevné vyobrazení nového plzeňského erbu, z něhož je patrné, že do znaku byly doplněny i jiné heraldické prvky. Po obou stranách kříže se pnula odspodu zelená olivová ratolest. Za spodními pahorky byly dva dobové helmy přirozené barvy s podbradkem, které se od sebe odvracely. Podle pravého helmu trčela kolmo vzhůru zesponu štítu halapartna. Podél levého helmu čněl šikmo vzhůru buzikán. Breve oficiálně potvrzovalo i dříve již používaný srdeční štítek. Štítonoš-anděl měl mírně rozepjatá křídla, stál na zeleném trávníku za štítem a rukama přidržoval horní rohy štítu. Jeho spodní šat byl zelený, plášť šedofialový, měl zlaté vlasy dolů splývající, na hlavě křížek a kolem ní zlatou zář. V této listině je poprvé plzeňský znak doložen barevně.

Znak se beze změn užíval až do roku 1948, v následujícím období bez štítonoše a od roku 1990 opět v původní podobě.¹

Jednotlivé atributy se v animaci budou objevovat v tom pořadí, v jakém se postupně dostávaly na erb.

Na obrazovce se nejdříve objeví prázdný, nijak nedělený erb. Pole se vybarví červeně.

Poté se objeví nabídka: LEV (mrská ocasem) X CHRTICE (vrtí ocasem)

ODPOČÍTÁVÁNÍ (žáci vybírají správný atribut). Vyhrává chrtice, BINGO!, chrtice zapluje na své pole v erbu.

Doposavad nedělený erb s jedním červeným polem a chrticí se přepůlí, vpravo zůstává chrtice, vlevo vznikne nové pole a vyplní se zelenou barvou.

Nabídka: VELBLOUD (pokyvuje hlavou) X NOSOROŽEC (pokyvuje hlavou).

ODPOČÍTÁVÁNÍ.

Vyhrává velbloud, BINGO!, velbloud zapluje na svoje políčko.

Erb se konečně celý rozčtvrtí (obě horní znamení byla přidána naráz). Dole chrtice a velbloud, nahoře vlevo bílé / stříbrné pole, vpravo zlaté / žluté.

Nabídka: 2 KLÍČE (všelijak se vrtí, pak se objeví zlatý provázek a „sváže“ jim hlavy dohromady a mají šlus) X ŘEMDIH (ostnaté koule se vrtí).

ODPOČÍTÁVÁNÍ. Vyhrávají klíče, BINGO!, klíče zaplují na své bílé políčko.

Nabídka: RADOUŠ S PŮLORLICÍ (půlorlice vyplázne jazyk)

RYTÍŘ S PŮLORLICÍ (půlorlice roztáhne drápy)

ODPOČÍTÁVÁNÍ. Vyhrává rytíř, BINGO! a rytíř zapluje na svoje žluté pole.

Poslední částí erbu je tzv. *srdeční štít (Herzschild)* – menší štít uprostřed velkého.

Nabídka: ŠTÍTEK a SRDCE

ODPOČÍTÁVÁNÍ. Vyhrává štítek, BINGO!, a štítek zapluje na svou pozici uprostřed štítu.

---

¹PECUCH, Martin. Příběh znaku města. In: Město Plzeň [online]. 2018-08-24 [cit. 2018-10-24]. Dostupné z: <https://www.plzen.eu/o-meste/historie/pribeh-znaku/pribeh-znaku-mesta.aspx>

II. Textové podklady k pravěku

Textové podklady k časové ose

(pozn. V textu jsou tučně vyznačeny ty pojmy, které žáci umísťují na časové ose.)

Prapočátky lidské civilizace spadají až do doby před 3 – 4 miliony let. Řadíme sem první tvory rodu homo. Homo habilis (2,3 – 1,7 mil.) si záměrně k usnadnění práce vyrobil první úštěpy, sekáče a pěstní klíny. Homo erectus (1,6 – 350 tis.) nástroje zdokonalil a začal rozdělovat oheň. Rod Homo sapiens řadíme do období 350 – 35 tis. a Homo sapiens sapiens, tedy člověk dnešního typu, se objevuje před 40 tis. lety.

Nejstarším obdobím prehistorie je starší **doba kamenná** (paleolit), v jejímž průběhu se vyvinul biologicky současný člověk (Homo sapiens sapiens) a rozšířil se z Afriky po všech dnes obydlených kontinentech. Svými intelektuálními schopnostmi byl srovnatelný s dnešními lidmi. Ve starší době kamenné se lidé živili lovem a sběrem, vyráběli nástroje z kamene a z různých organických materiálů, začali si stavět první obydlí a rozdělovat **oheň**. Současně s manuální dovedností se rozvíjelo i abstraktní myšlení. Díky němu člověk dokázal plánovat, uvažovat strategicky a proto i například organizovaně lovit velká stádní zvířata (losy, soby a někdy také **mamuty**). Známe také první projevy víry v podobě **jeskynních kreseb**, rituálních předmětů a dokladů pohřbívání. Jeskynní malby ve Španělsku z konce starší doby kamenné zobrazují také sběr **medu**. Nejznámější je skalní kresba objevená v Pavoučí jeskyni (Cueva de la Araña) v Bicornu u Valencie stará 12 tisíc let. V zemích Blízkého východu je doložen chov včel v hlíněných džbáněch už v období 5.000 let př. n. l. a takto se tam včely chovají dodnes². Důležité bylo také přátelství člověka a **psa**, ke kterému došlo asi před 35 tis. lety, kdy si člověk ochočil vlka.

Přírodní podmínky v paleolitu se vyznačovaly střídáním dob ledových a meziledových. Až ve střední době kamenné (mezolitu) se přírodní podmínky začaly podobat těm dnešním. Lidé však ještě nějakou dobu žili lovecko-sběračským způsobem života.

Změna způsobu života přišla až v mladší době kamenné (neolitu), kdy lidé začali pěstovat první rostliny a chovat dobytek. S počátky zemědělství souvisí také řada dalších změn. Rozvíjí se výroba keramiky a broušených kamenných nástrojů, objevuje se první **tkalcovský stav** a s ním doklady o výrobě textilu. Patří sem rovněž vynález srpu, díky kterému došlo během pouhých 250 let ke kultivaci obilí. Lidé zakládají stále osady s obdélnými stavbami, tzv. **dlouhými (neolitickými) domy**, jejichž rozměry nás dodnes udivují. Byly široké 5 až 7 m, vysoké asi 2 m a jejich délka přesahovala 40 m. Domy byly zkonstruovány z dřevěných kůlů, které tvořily stěny domu a nesly sedlovou střechu z rákosy nebo slámy. Stěny byly vypleteny proutím a omazány hlínou smíchanou s plevami a rozdrčenou slámou, tzv. mazanicí. Tento způsob života a stálý přísun potravy vedl k prudkému růstu počtu obyvatel. Člověk začal krajinu kolem sebe přetvářet, rozvinula se organizace práce a centralizace společnosti. Dokladem těchto aktivit jsou nejstarší monumentální stavby – rozsáhlé pravidelné kruhové areály skládající se z řad příkopů a palisád (rondely), na jejichž stavbě se musely podílet stovky lidí. Vše, co dnes archeologové nachází, je ale jen zlomek původní bohatosti materiální kultury, protože se nám zpravidla nedochovala celá škála výrobků z organických materiálů.

---

2 Wikipedie: Otevřená encyklopedie: Včelařství [online]. [cit. 2019-10-04]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=V%C4%8Dela%C5%99stv%C3%AD&oldid=21013484>

Pozdní doba kamenná (eneolit) je charakterizován především třemi zásadními objevy: primitivní orbou, kolem a vozem. I z eneolitu se zachovaly některé monumentální stavby, jako jsou rozsáhlá opevněná hradiště, mohyly a několik menhirů a kamenných řad.

Lidé se také seznamovali s prvními kovy – mědí a zlatem, které však na rozvoj ekonomiky zatím neměly podstatný dopad. Význam kovů vzrostl až v době bronzové.

Bronz – slitina mědi a cínu – měl totiž ideální vlastnosti pro výrobu nástrojů. Postupem času nahradily bronzové předměty téměř všechny typy předmětů, které se doposud vyráběly z kamene. Kromě šperků lidé vyráběli z bronzu nástroje i zbraně, např. **štity a meče**. Suroviny na výrobu bronzu nebyly všude a výroba bronzových předmětů vyžadovala specializovanou práci, byl na nich ale závislý každý rolník doby bronzové. To mělo značný dopad na rozvoj specializovaných řemesel, na obchod i na proměny společnosti. Začátky užívání železa ve starší době železné (halštatské) byly řešením krize nedostatku bronzu. Postupně se však ukázalo, že je železo nejen dostupnější, ale zároveň kvalitnější pro výrobu většiny nástrojů. Halštatské období je na našem území charakteristické existencí vrstvy velmi bohaté elity, jejíž členové začali napodobovat rozvinutější středomořský svět (kulturu antického Řecka, Říma nebo Etrusků), odkud dováželi na své dvory luxusní předměty.

V mladší době železné (laténské), ve které na našem území žili **Keltové**, dosáhla pravěká společnost vrcholu svého vývoje. Keltové začali užívat hrnčířský kruh, výrobu mouky zdokonalili užíváním kamenných rotačních mlýnků, rozvíjelo se sklářství, emailérství a další specializovaná řemesla, rozvoj obchodu dosáhl takové míry, že se začaly razit i zlaté a stříbrné mince. Ozdobné předměty Keltové zdobili v působivém laténském uměleckém stylu. Mezi typické artefakty této kultury patří i **korálky s očky**. V mladším latěnu došlo k rozvoji oppid – rozsáhlých opevněných center, která se v řadě ohledů podobala středověkým městům. Dokladem toho, že někteří Kelti ovládali písmo, jsou nálezy stilů – písátek, kterými se zapisovalo do voskových tabulek. Žádný záznam se však bohužel do dnešní doby nezachoval. Keltskou civilizaci rozvrátily před přelomem letopočtu útoky Římanů, Dáků a především Germánů, kteří po Keltech ovládli i území dnešního Česka.

Období, kdy naše území ovládly germánské kmeny, nazýváme dobou římskou. Germáni upustili od některých vymožeností laténské civilizace (např. hrnčířský kruh, vlastní mince, oppida). Společnost tehdejší doby charakterizoval úzký vztah k římskému impériu, ať již šlo o obchod, spolupráci nebo o válečný konflikt. Hranice Římské říše ležely nedaleko na jih na řece Dunaj a Římané se několikrát neúspěšně pokoušeli obsadit české území. Blízkost Říma se v památkách z tehdejší doby projevuje množstvím předmětů vyrobených na území impéria.

Dobou stěhování národů označujeme období rychlých proměn, které následovaly po vpádu kočovných Hunů do Evropy. Přesuny skupin obyvatelstva z východní a střední Evropy vedly k zániku západogermánských skupin. Na našem území se nakonec usadili Slované, kteří jazykově převrstvili původní obyvatelstvo. Z několika vln slovanského obyvatelstva se během 6. a 7. století vytvořil kmen Čechů, který se stal základem raně středověkého českého státu. Památky, které se nám zachovaly po prvních Slovanech, svědčí spíše o jednodušší společnosti, která si postupně vybudovala ekonomické a společenské struktury, díky nimž později vznikly nejstarší raně středověké státní útvary na našem území – Velká Morava a přemyslovský český stát.³

---

3 Texty k pravěku vycházejí z informačních panelů umístěných v expozici Pohledy do minulosti plzeňského kraje: METLIČKA, Milan. Pravěk a raný středověk jihozápadních Čech: katalog expozice Pohledy do minulosti

Souvislosti světových dějin (vybrané zajímavosti)

Stonehenge: komplex menhirů a kamenných kruhů, nacházející se na Saliburské pláni asi 13 km severně od městečka Salisbury a 3km od města Amesbury. Stonehenge je největším britským monumentem a nejznámějším pozůstatkem doby bronzové, nejstarší kruh o průměru 110 m byl vybudován okolo roku 3100 př. n. l. Léta byl považován za chrám Slunce, astronomický kalendář nebo za svatyni mrtvých předků. Teorií existuje řada, včetně té, že Stonehenge byl místem pro uctívání druidů, což jsou keltští kněží. Podle vědců je ale smysluplnější předpokládat, že spíš než jako místo pro uctívání, pozorování přírodních úkazů či léčení neduhů měl tento monument sloužit jako stavba pro setkávání lidí. (Pearson, 2012)

Starověk

Zřejmě nejstarší pivovar na světě se zbytkem 13 tisíc let starého **piva** objevili vědci v prehistorické jeskyni v Izraeli poblíž města Haifa.⁴ Objev učinili při provádění průzkumu pohřebiště polokočovných lovců a sběračů z doby kamenné. A co **víno**? Výzkumníci z floridské univerzity na Sicílii objevili v jeskyních nedaleko přístavního města Sciacca terakotové nádoby, v nichž se nacházely zbytky zřejmě červeného vína ze čtvrtého tisíciletí před naším letopočtem.⁵

Egyptské pyramidy jsou zvláštní stavby, které byly ve starověkém Egyptě s přestávkami budovány před více než 3 tisíci lety, přesněji od doby vlády panovníka Džosera ze třetí dynastie až do doby prvního krále 18. dynastie Ahmose I., tedy po dlouhé období přibližně 1500 let, jako hrobky (případně kenotafy) králů a později také některých jejich významných manželek a matek.⁶

První **olympijské hry**, o kterých se dochovaly zprávy, se v Olympii uskutečnily roku 776 př. n. l. Tento rok, konkrétně pak 8. červenec, je považován za počátek her i řeckého kalendáře. Před hrami poslové z Olympie zvali k účasti po celém antickém Řecku, oznamovali přesné datum konání her a vyhlášovali posvátný mír, ekecheiria. Jako závodníci se OH směli zúčastnit pouze svobodní občané řeckého původu (vyloučení byli cizinci, otroci, ženy), přihlížet hrám mohl kdokoli (kromě řeckých provdaných žen). Pro ženy se v době her konaly samostatné závody v běhu. Závodníci se museli dostavit do Olympie měsíc před počátkem her k intenzivní přípravě spojené s dietou. Hry byly zahajovány průvodem závodníků a jejich slavnostní přísahou Diovi Olympskému. Jednotlivé závody probíhaly pod dozorem hellanodiků (rozhodčích; zprvu 2, později 9). Závodníci soutěžili na záhyb, aby nedošlo k podvodu, a aby ukázali krásu svých těl. Vítězové v jednotlivých disciplínách byli odměňováni olivovým věncem, měli právo dát si postavit své sochy, rodné obce jim prokazovaly čestné počty. K hrám se scházeli zástupci řeckých států, podepisovali zde politické smlouvy, při hrách se upevňovalo vědomí řecké národní a kulturní sounáležitosti. Na konci každé soutěže soudce ovinul čelo vítězi červenou vlněnou páskou. Až

Plzeňského kraje : archeologie od počátku do 10. století. Plzeň: Západočeské muzeum v Plzni, 2015. ISBN 978-80-7247-123-2.

4 Zřejmě nejstarší pivovar na světě byl objeven v izraelské jeskyni: Obsahuje 13 000 let staré zbytky. In: *IROZHLAS* [online]. Český rozhlas, 2018-09-15 [cit. 2029-10-04]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zivotni-styl/vareni-jidlo/pivovar-pivo_1809152020_jgr

5 LIU, Li, Jiajing WANG, Danny ROSENBERG, Hao ZHAO, György LENGYEL a Dani NADEL. Fermented beverage and food storage in 13,000 y-old stone mortars at Raqefet Cave, Israel: Investigating Natufian ritual feasting. *Journal of Archaeological Science: Reports* [online]. 2018, 21, 783-793 [cit. 2019-10-04]. ISSN 2352409X.

Dostupné z: doi: <https://doi.org/10.1016/j.jasrep.2018.08.008>

6 Wikipedie: Otevřená encyklopedie: Egyptské pyramidy [online]. [cit. 2019-10-04]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Egyptsk%C3%A9_pyramidy&oldid=21964432

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

v poslední den her vítězové shromáždění pod Dioovým chrámem, dostali olivové koruny. Olympijský vítěz získal respekt ve všech oblastech života. Vítězství na olympijských hrách bylo ceněno tak vysoko jako vítězství vojevůdce ve válce. Ve svém městě byl velkolepě uvítán. Nejprve zamířil do chrámu, kde vzdal děkovnou oběť bohům a věnoval jim svůj věnec. Pak vláda a rada města uspořádala na jeho počest slavnostní hostinu v prytaneiu, kde měl od té doby zadarmo stravování. Vítěz byl často osvobozen od některých nebo i všech daní. Získal také keramické vázy naplněné jemným olejem. Měl též právo nechat si postavit v posvátném háji v Olympii sochu – bohatí si ji zaplatili sami, chudým město.⁷

Koloseum: Flaviánský amfiteátr, jak se původně Koloseu říkalo, je oválná stavba v samotném srdci Říma. Stojí zde již od dob velkých římských císařů, časů největší slávy římského impéria. Jeho výstavba začala v roce 72 n. l. za císaře Vespasiana a dokončena byla již o osm let později. Pracovalo na ni více než 60 tisíc otroků zejména z Blízkého východu, odkud je přiváželi Římané ze svých úspěšných tažení.⁸ Sloužilo pro pobavení obyvatel Říma. Konaly se zde gladiátorské hry i zápasy otroků se zvířaty. Hlediště, kam se vešlo až 50 000 diváků, bylo nazýváno **cavea** a obklopovalo celou arénu.⁹ Poslední gladiátorské zápasy či lovy zvířat jsou zaznamenány kolem roku 520 n. l. Dodnes se zachovala zhruba třetina z původní podoby Kolosea. Z části kvůli zemětřesením, z části kvůli věku stavby. Nicméně i tak se jedná o monumentální stavbu s řadou velmi zachovalých detailů. Dnes patří Koloseum mezi **nejnavštěvovanější památky světa** a v roce 2007 bylo zvoleno jako jeden ze 7 Nových divů světa.¹⁰

III. Textové podklady k práci s replikami

Kroužková zbroj: V 10. století se kroužková zbroj již používala, byla dlouhá do poloviny lýtek a měla dlouhé rukávy. Vážila kolem 10 kg. Používala se po celý středověk, její konec znamenal nástup palných zbraní, proti kterým už ochránit svého nositele nedokázala.

Dámské kožené boty: Střih odpovídá středověkým botám, ty ale neměly tvrdou podrážku. Ve městech se proto pro ochranu obuvi používaly koturny. V kupeckém voze byste je běžně nenašli, šily se v každém větším centru.

Meč: Je jednou z nejstarších zbraní. Slouží především jako zbraň sečná, ale i bodná. Meč byl jednou z hlavních osobních zbraní od pravěku po celý středověk. Až na přelomu středověku a novověku začal být vytlačován palnými zbraněmi. Meč byl mnoho set let považován za prestižní zbraň, jejíž vlastnictví bylo v mnoha ohledech považováno za výsadu. Meč se typicky skládá ze dvou částí – čepele a jílce. Čepel je zpravidla zakončena hrotem a podélně jí prochází jeden nebo více „žlábků“. O tomto „žlábků“ se často tvrdí, že měl lépe odvádět krev, což je ale novodobý mýtus. Tento žlábek sloužil ke zpevnění čepele v ohybu a k jejímu odlehčení, mečíř jej koval, aby pomocí něj čepel rozšířil do požadovaného

⁷ Wikipedie: Otevřená encyklopedie: Antické olympijské hry [online]. [cit. 2019-10-04]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Antick%C3%A9_olympijsk%C3%A9_hry&oldid=21366713

⁸ Koloseum v Římě – zábava vykoupená smrtí. In: CestoMilové [online]. [cit. 2018-10-22]. Dostupné z: <https://cestomilove.cz/blog/koloseum-v-rime-zabava-vykoupena-smrti/>

⁹ Koloseum. In: Váš průvodce: Řím [online]. [cit. 2018-10-25]. Dostupné z: <https://rim.maweb.eu/anticky-rim-v-centru/koloseum/>

¹⁰ HÁJEK, Kryštof. Koloseum: Památka. In: Cestuj levně [online]. [cit. 2018-10-26]. Dostupné z: <https://www.cestujlevne.com/pruvodce/italie/rim/koloseum>

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

tvaru. Mečíři si své umění předávali z generace na generaci a své technologie tajili před konkurencí. Povolání mečíře bylo velmi ceněné. Jílec býval často nákladně zdoben. V kupeckém voze se pravděpodobně mohl objevit, i když v každém významnějším sídle měli vlastního kováře (vozily se např. zdobené meče z Franské říše).

Svatováclavská přilba: Byla součástí zbroje sv. Václava.

Pět let zkoumali archeologové cennou historickou zbroj, kterou před jedenácti staletími údajně nosil patron českých zemí svatý Václav. Nejnovější bádání ukázala, že to nebyla pouhá maketa určená k ceremoniím, ale skutečně sloužila k boji. Důkazem může být i díra po úderu sekerou na přilbě. Podle nejnovějších průzkumů skutečně mohla zbroj patřit slavnému Přemyslovi. Tyto předměty se po jeho smrti staly relikviemi a panovníci je různě upravovali. Nicméně zvon přilby je původní a byl vykován na přelomu 9. a 10. století pravděpodobně v Čechách z jednoho kusu železa. Stříbrný nánosník s obroučkou a vyrytou postavou pohanského boha, jenž je dodnes na helmě, byl osazen dodatečně na přelomu 10. a 11. století a pochází ze Skandinávie. Původní nánosník byl po Václavově smrti odseknut.¹¹

Na kupeckém voze helma tohoto typu být mohla.

Křesadlo: Křesadlo je součástí křesací soupravy předmětů určené k rozdělování ohně za pomoci vykřesané jiskry. Sestává obvykle z křesacího kamene (např. pazourek), ocílky (kus uhlíkaté oceli, původně kousku pyritu) a troudu. V užším významu slova se jím rozumí samotná ocílka. Úderem křesacího kamene (křísnutím) se z křesadla vyrazí rozžhavená jiskra, která se zachytí do vhodného troudu. Doutnající troudu se použije k zapálení jiného vhodného troudu, který umožňuje rozfoukat plamen – zapálit oheň. Jako záchytný troudu se používala hubka získávaná z choroše (troudnatec kopytovitý), zuhelnatělý konec knotu, práchno – přepálené plátno, aj. Nejčastěji používaným křesacím kamenem je pazourek, ale lze použít i křemen či jiný tvrdý kámen s ostrou hranou. Údery lze vést jak kamenem proti ocílce, tak naopak. Křesadlo bylo před vynálezem zápalek jedním z nejčastěji používaných způsobů zapalování ohně. Jeho princip byl také použitý u křesadlového zámku a kolečkového zámku u palných zbraní používaných v 18. století.

Na kupeckém voze být mohlo, ale spíše jako osobní majetek některého z kupců, ne určený k prodeji.

Kruhový bojový štít: Štít je obranný prostředek sloužící k odražení úderů a osobní ochraně vojáků. Štít se drží v ruce. Štíty se vyráběly s různého materiálu. Někdy byly kovové, mnohem častěji se ale používaly jiné materiály – dřevo, proutí, nebo třeba želví krunýře. Po celou dobu své historie měl štít nejen ochrannou, ale i dekorativní funkci. Z maleb na štítu se vyvinul erb. S nástupem palných zbraní přestal štít poskytovat účinnou ochranu, a proto byl z výzbroje armád vypuštěn.

Na kupeckém voze být mohl.

Pražský groš: Byla to stříbrná mince, kterou nechal na základě mincovní reformy, zpracované italskými právníky a bankéři, razit od roku 1300 český král Václav II. Mince byla ve své době ve střední Evropě široce užívaným platidlem. Pražský groš byl na svoji dobu poměrně těžká a velká stříbrná mince. Mince se razila ve Vlašském dvoře v Kutné Hoře. Přestože si král Václav II. přál, aby mince byla „stálá“ a „věčná“, tak postupem doby klesala jak váha mince (až na 2,4 g), tak i ryzost mince (562/1000). Přesto

---

¹¹ ŠVEC, Pavel. Svatý Václav byl bojovník, zjistili vědci. Jeho přilba vydala tajemství. In: IDNES.cz [online]. 2013-09-25 [cit. 2018-10-28]. Dostupné z: https://praha.idnes.cz/vedci-prozkoumali-zbroj-svateho-vaclava-ffz-/praha-zpravy.aspx?c=A130925_1981062_praha-zpravy_sfo

byla mince velmi oblíbená a pronikla až za hranice českých zemí. Pražský groš platil až do roku 1644, kdy jeho oběh definitivně ukončil patent Ferdinanda III.

V kupeckém voze se objevit v 10. až 13. století nemohl. Vznikl teprve na konci 13. století a to už stála Nová Plzeň. Objevit se ale mohly jiné mince. Přímo na hradišti se razily denáry knížete Jaromíra či fenikové denáry plzeňského vévody Václava (syn Přemysla Otakara I.). Dosud bylo zjištěno celkem 24 nálezů obsahujících celkem 113 mincí, což spolehlivě dokazuje význam Plzně jako někdejšího centra celé oblasti.

A jak se tedy platilo v 10. století? Kromě prosté směny zboží za zboží byly prvním platidlem jemné plátěné šátečky i železné úzké sekerovité hřivny. Jsou známy i z archeologických nálezů.¹²

Literatura

Archiv města Plzně, Sběrka listin, i. č. 20, sign. I 182

Archiv města Plzně, Sběrka listin i. č. 47, sign. I 359

---

¹² Wikipedie: Otevřená encyklopedie: Pražský groš [online]. [cit. 2018-10-26]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Pra%C5%BEk%C3%BD_gro%C5%A1&oldid=20587279

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY